

Реалізація активного та пасивного виборчого права на післявоєнних виборах

ПАВЛО РОМАНЮК

радник з правових питань
Громадянської мережі ОПОРА

▲ забезпечення права голосу військовослужбовців

СПОСІБ 1

Створення спеціальних виборчих дільниць

Такі дільниці має **утворювати ЦВК** (не ОВК) **за мотивованими поданнями керівників відповідних підрозділів ЗСУ** лише у виняткових випадках (у разі обґрунтованої неможливості організації голосування на звичайних виборчих дільницях), **лише на період проведення відповідних виборів** і лише за умови **забезпечення можливості здійснення спостереження** за організацією/проведенням на них голосування та підрахунку голосів, а також за умови **відсутності безпекових та інших ризиків** для функціонування ДВК та організації голосування/підрахунку голосів.

▲ забезпечення права голосу військовослужбовців

СПОСІБ 2

Організація голосування на найближчих до місць дислокації звичайних виборчих дільницях

Якщо контингент військовослужбовців буде значним та/або якщо місця дислокації військовослужбовців перебуватимуть на значній відстані від найближчих звичайних дільниць, Виборчий кодекс або спеціальний закон має **передбачати можливість багатоденного голосування військовослужбовців або всіх інших категорій громадян**, що створить належні умови для реалізації принципів загального та рівного виборчого права.

забезпечення права голосу ВПО

1. Розширення й перегляд мереж виборчих дільниць.
2. Можливість проголосувати за процедурою зміни місця голосування без зміни виборчої адреси.

Таке голосування може відбуватися як на звичайній виборчій дільниці, так і на додатковій звичайній виборчій дільниці, утвореній у місці компактного розміщення ВПО (наметові містечка, модульні поселення/будинки тощо).

3. Термін подання заяви про зміну місця голосування без зміни виборчої адреси має передувати закінченню терміну замовлення виборчих бюлетенів (чинні строки — 5 днів до дня голосування).

▲ забезпечення права голосу виборців за кордоном

До закінчення дії режиму воєнного стану варто внести зміни, які передбачатимуть:

- 1.** Тимчасові закордонні виборчі дільниці поза приміщеннями для голосування у великих містах держав (де компактно проживають громадяни України) зі значною кількістю виборців;
- 2.** Порядок ініціювання та отримання дозволу компетентних органів держави перебування на утворення тимчасових виборчих дільниць;
- 3.** Порядок взаємодії між МЗС та ЦВК в процесі ініціювання/утворення тимчасових закордонних дільниць;
- 4.** Порядок і підстави віднесення виборців до таких дільниць, у тому числі особливості їх реєстрації, яка може поєднувати як пасивну (у випадку, коли виборця вже було віднесено до закордонної виборчої дільниці), так і активну реєстрацію
- 5.** Склад, порядок та особливості формування ДВК на таких дільницях, особливості забезпечення їх діяльності та безпеки.

актуалізація даних ДРВ

ВИКЛИКИ

Державний реєстр виборців потребує оновлення через недостовірність даних внаслідок масштабного переміщення громадян, брак інформації про громадян України на окупованих територіях і тих, хто виїхав за кордон. Відсутність незалежного регулярного аудиту ДРВ і низька автоматизація процесу оновлення бази даних Реєстру шляхом взаємодії з іншими органами влади, недостатність кадрового і матеріально-фінансового забезпечення органів ведення ДРВ загрожують стабільності організації і проведення повоєнних виборів.

актуалізація даних ДРВ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- 1. Регулярний незалежний аудит** Державного реєстру виборців
- 2. Оновлення ДРВ з урахуванням масштабного переміщення** виборців
- 3. Автоматизований обмін даними** з іншими державними реєстрами
- 4. Посилення кадрового і ресурсного забезпечення** органів ведення ДРВ

▲ люстраційні обмеження

ВИКЛИКИ

1. Визначений Конституцією перелік обмежень пасивного виборчого права є вичерпним (ст. 76, ст. 103)
2. Права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених самою Конституцією (ст. 64)
3. Конституція України не може бути змінена, якщо зміни передбачають обмеження прав і свобод людини та громадянина (ст. 157)
4. Можливість позбавлення особи права бути обраною на виборну посаду у зв'язку з вчиненням серйозного злочину може розглядатися як інструмент збереження демократії та довіри виборців (Венеційська комісія).

▲ люстраційні обмеження

ПРОПОЗИЦІЇ

- 1.** Претенденти на виборні посади повинні **розкривати інформацію про колабораціоністську діяльність або належність до заборонених партій на всіх етапах виборчого процесу або підтвердити її відсутність.**
- 2.** Забезпечити **відображення інформації** про причетність кандидатів **в усіх матеріалах передвиборної агітації**, заявах кандидатів.
- 3.** Ввести **санкції за приховування відповідної інформації** (відмова в реєстрації або скасування реєстрації)

ценз осілості

ВИКЛИКИ

1. Чинна редакція ВКУ **не передбачає винятків з цензу осілості** для тих, хто вимушено проживає за межами України після запровадження воєнного стану.
2. Невраховання у ВКУ нових реалій **може позбавити** багатьох виборців **права бути обраними** та створити складнощі з дотриманням гендерної квоти.

ценз осілості

ПРОПОЗИЦІЇ

- 1.** Ухвалити **законопроект №11300**, згідно з яким перебування особи за межами України у період дії правового режиму воєнного стану в Україні не є порушенням вимоги щодо проживання на території України
- 2.** Важливо забезпечити **рівне ставлення до чоловіків і жінок** та не допустити дискримінації за ознакою статі.

грошова застава

ВИКЛИКИ

1. Виборча застава не є майновим цензом, але **розмір** застави **має враховувати майнову спроможність більшості населення.**
2. Розміри застави на загальнодержавних виборах в Україні **є одними з найвищих у Європі.**
3. Високий розмір застави **може сприяти корупції та залежності кандидатів** від великих донорів.

грошова застава

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Переглянути розмір виборчих застав у бік їх **суттєвого зменшення**.
2. Розширити **підстави для повернення** грошової застави
3. Повертати заставу **партії/кандидату**, які **отримали суттєву підтримку виборців**, орієнтиром якої може бути 3% бар'єр для державного фінансування.

▲ Вимоги до партій, які висувають кандидатів

ВИКЛИКИ

1. Кандидати стикаються з **труднощами під час виходу з партій**, що може завадити їх висуванню від іншої партії або призвести до скасування реєстрації.
2. Закон передбачає припинення членства в партії з моменту подання заяви, але партія може оскаржувати це, вимагаючи доказів.
3. Для керівників партій членство припиняється тільки після обрання мнових керівників, що може **затягувати реалізацію їхніх виборчих прав.**

▲ **ВИМОГИ ДО ПАРТІЙ, ЯКІ ВИСУВАЮТЬ КАНДИДАТІВ**

ПРОПОЗИЦІЇ

- 1.** Підтверджувати факт подання заяви про припинення членства у партії **рекомендованим листом** з описом вкладення, копію якого можна додати до реєстраційних документів кандидата.
- 2.** Встановити **чіткий строк** (наприклад 10 днів) для припинення повноважень керівників/заступників керівників партій після подання заяви про припинення членства, після якого їхні повноваження автоматично припиняються.
- 3.** Включити до статуту партії норму про орган чи особу, які **здійснюють повноваження керівників** у разі їх невчасного обрання з можливістю застосування санкцій за недотримання строків, таких як зупинення державного фінансування.

висування безпартійних

ВИКЛИКИ

Партії можуть висувати лише своїх членів або безпартійних осіб, що створює дилему:

- безпартійні кандидати не дотримуються партійної ідеології
- це єдиний спосіб для "незалежних" кандидатів брати участь у виборах

▲ висування безпартійних

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Якщо у Виборчому кодексі буде збережена заборона на самовисування кандидатів за пропорційною системою, варто **зберегти за партіями право висувати позапартійних осіб.**
2. У разі передбачення самовисування кандидатів/списків кандидатів за цією системою пропонується **позбавити партії права висувати позапартійних кандидатів**, дозволяючи їм висувати винятково своїх членів.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!